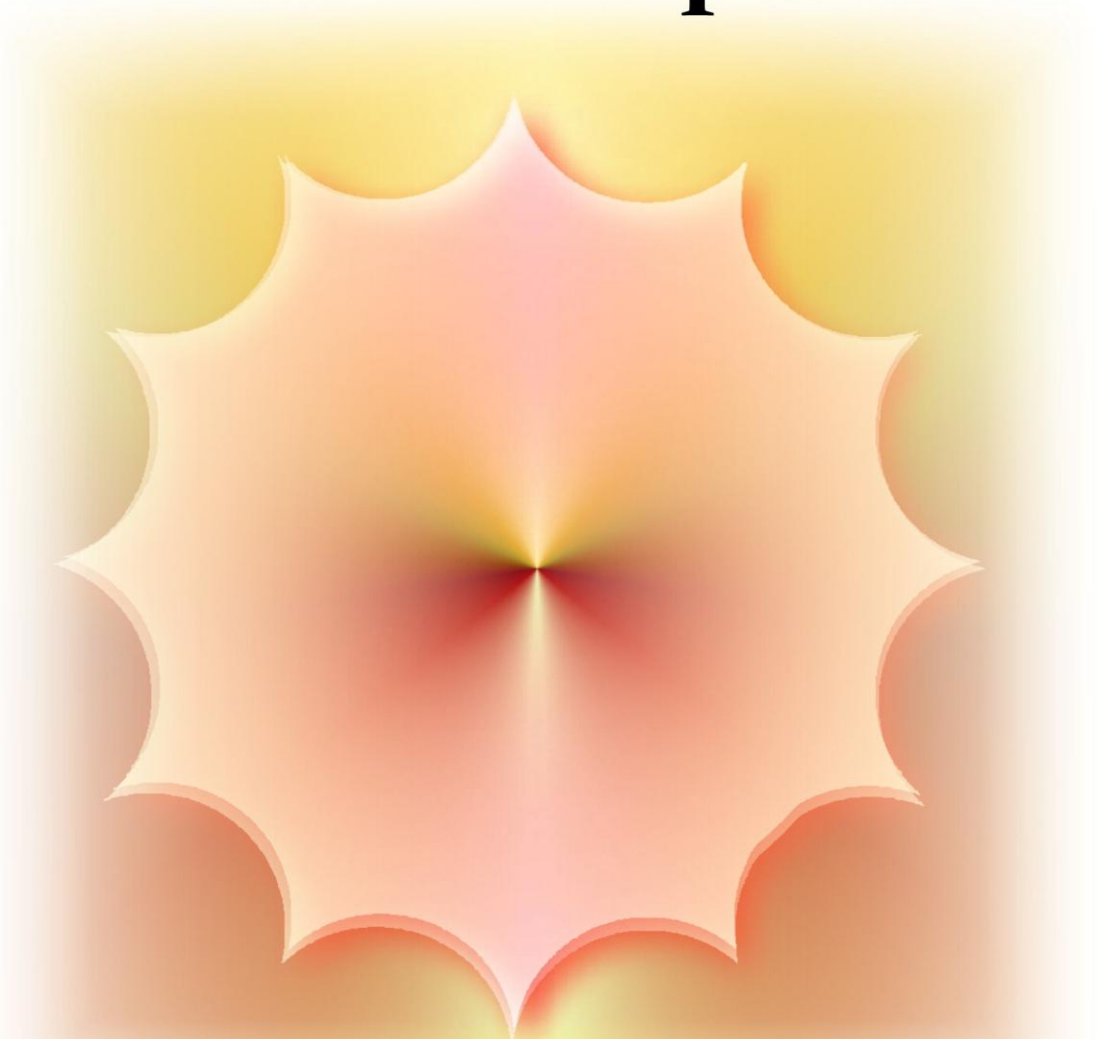

DÖRT KAPI KIRK MAKAM

Remzi Kaptan

Dört Kapı Kırk Makam

Remzi KAPTAN

Remzi Kaptan, 1976 yılında dünyaya geldi.

Remzi Kaptan, kişilik bilincine ulaştıktan sonra tercihini Alevilik yoluna hizmetten yana yaptı. Bu tercihin gereği olarak Alevilik yoluna hizmetini sürdürmeye devam ediyor.

İletişim için: remzi.kaptan@yahoo.com

İnsan-ı Kamil Olmanın Yolu Dört Kapı Kırk Makamdan Geçer

Dört Kapı ve bu kapılardaki Onar Makam kişiyi, insanlık bilincinin zirvesine ve onun ötesine taşıyan aşamalardır. Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanan, insanın ham ervahlıktan çıkıp insan-ı kamil olmasıdır. İnsan-ı kamil, olgun insandır. Yaşamı, evreni, dünyayı ve bütün bunlarla ilintili olarak ne varsa onların bilincine varmış, sırrı hakikate ulaşmış olan kişidir.

Dört Kapı Kırk Makamı teorik bilgiler veya felsefi bir takım açıklamalar olarak anlamak eksik bir algılama olur. Yine bunları ezberleyerek bazı sonuçlara ulaşmayı istemek yetersiz ve kaba bir yaklaşım olur.

Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanana ulaşmak, teoriden ziyade pratikte yoğunlaşarak, hizmet ederek, yolun gereklerini yerine getirerek kısacası ruhen, aklen, kalben, bedenlen, bütün duygu ve düşüncelerinde yaşayarak, bütün hücrelerinde an be an his ederek, kendini bir bütün halinde adayarak ancak mümkün olabilir.

Basit ve ucuz yaklaşımlar kişiyi değil yaşamın sırrına, hiç bir yere götürmez. Dolayısıyla günümüz insanı bir çok şeye olduğu gibi Dört Kapı Kırk Makam öğretisine de sıradan bir yaklaşım içerisinde. Hemen başta söyleyelim ki bu hedeflenen menzile götürmeyecek olan bir şekillenıştır.

Dört Kapı ve her kapının On Makamı ilk okunduğunda/duyulduğunda belki çok sıradan ve alışageldik, günlük hayatta -sık sık olmazsa da- kullanılan kavramlar olarak anlaşılır. Öyledir de. Ancak belli bir süreç ve zaman içerisinde bu kavramlar hayata uygulandığında, kişiliğe yedirilip özümsettirildiğinde ve bunun neticesinde duygulara, düşüncelere, davranışlara yavaş yavaş yansıdığına bunların pek de öyle alışageldik kavramlar olmadığı görülecektir.

Tekrar olmasına rağmen yinede belirtmeden geçmeyelim. Burada anlatılanlar ancak hayata, pratiğe uygulandığında veya en azından uygulanmaya çalışıldığında bir anlam ifade eder. Bunun dışında bazı teorik bilgiler olarak kalırlar.

Bu kısa girişten sonra Dört Kapı Kırk Makamı biraz daha açmaya ve detaylandırmaya çalışalım.

Şeriat Kapısı ve Makamları:

1. İman etmek
2. İlim öğrenmek
3. İbadet etmek
4. Haramdan uzaklaşmak
5. Ailesine faydalı olmak
6. Çevreye zarar vermemek
7. Peygamberin emirlerine uymak
8. Şefkatli olmak
9. Temiz olmak
10. Yaramaz işlerden sakınmak

Şeriat kavramı, Sünni anlayış açısından genel olarak dogmatik dinsel yasa ve kurallar olarak anlaşılıyor ve bu çerçevede uygulanıyor. Biçimsel olanın ön planda olduğu, din ve inancın özünden ziyade geleneklerin din ve inanç adına en kaba şekilde uygulanmasıdır şeriat.

Bu anlamıyla Sünnilikteki şeriat ile Alevilik inancındaki şeriat algısı ve uygulanması kesinlikle bir birinden farklıdır. Kavram aynı ama kavrama verilen anlam ve kavramın uygulanması neredeyse bir birine zıt bir şekildedir.

Yukarıda da izah etmeye çalıştığımız gibi Dört Kapı Kırk Makamın ilk kapısı olan şeriat kapısının Sünnilik inancındaki şeriat anlayışıyla bir bağlantısı yoktur. Alevi inancındaki şeriat

anlayışı, on makamda da belirtildiği gibi daha çok temel bilgilerin öğrenilmesi ve uygunlanması olarak anlaşılabilir.

Şeriat kapısının makamlarının açıklamaları

1. İman etmek

Şeriat kapısının ilk makamı iman etmektir. İman etmek inanmaktır. Allah'a inanmaktır. Yüce, sınırsız, sonsuz varlığın bir parçası olduğuna inanmaktır. Başta Hz. Peygamber olmak üzere peygamberlere inanmaktır. Hz. Ali'ye, Ehlibeyt'e, 12 imamlara, Hacı Bektaş Veli'ye, Pir Sultan Abdal'a, cümle Kamil İnsanlara inanmaktır. İnanmak, güvenmektir. Varlığını inandığıyla hemhal edip buluşturmadır/buluşturmak istemektir.

2. İlim öğrenmek

İkinci makam ilim öğrenmektir. 'Bilimden gidilmeyen yolun sonunun karanlık olduğu', bilimin -diğer alanlarla beraber- esasında kendini bilmek olduğu, kendini bilmenin ise yaşamı, evreni, insanı bilmek olduğu gerçeğidir.

3. İbadet etmek

İbadet etmek şeriat kapısının üçüncü makamıdır. Sözlük anlamıyla ibadet; “Tanrı’ya karşı kulluk görevlerini yerine getirme” olarak tanımlanıyor. Fakat bizce ibadet kavramının muhtevası çok daha geniş ve derindir. Her şeyden önce Allah’ın bizlerin ibadetine ihtiyacı yok. Bizlerin ibadete ihtiyacı var. İbadet eden insan iç huzuru, munisliği, paylaşmayı yakalamış; yüzeyselliği, yapmacıklığı aşmış kişidir. İbadet,

insanı kendisiyle, çevresiyle, doğayla barışık hâle getirir. İbadetin gerçek anlamı ve amacı budur. Fakat biliyoruz ki; bazı kimseler ibadeti yüzeysel olarak algılıyor ve kendi iktidar, makam, mevki, hırsı için bir araç olarak uyguluyor. Görünürde çok ibadet eden böylesi insanlar, bu özde değil sözde ibadetleri ile diğer insanlar üzerinde egemenlik kurmaktalar. Bizler tarih boyunca ve günümüzde bu tür anlayışları red ve mahkûm etmişiz. Böylesi kimseler en kutsal kavramları dahi kendi egoları için kirletmekte. Bizlerin ibadet anlayışıyla bu tür insanların ibadet anlayışları ve uygulamaları birbirine zıttır.

4. Haramdan uzaklaşmak

Dördüncü makam olan haramdan uzaklaşmak, her türlü sömürüyü red etmektir. Kendi emeği ile geçinmek, başka insanları sömürmeden yaşamaktır.

5. Ailesine faydalı olmak

Ailenin insana sağladığı huzur ortamı doğru manada gelişirse insan yaşama daha farklı bakar ve bu bakış insanın başarısını ve mutluluğunu etkiler. Yine aynı şekilde ailenin yarattığı sorunlar da insanın yaşama biçimini etkiler. Dolayısıyla beşinci makam olan ailesine faydalı olmak aile kurumuna gereken önem ve değer verilmesidir.

6. Çevreye zarar vermemek

Çevreye zarar vermemek iki şekilde okunmalıdır. Altıncı makam olan çevreye zarar vermemek, hem doğaya zarar vermemek, onun bir parçası olduğunun bilincinde olarak

doğayı korumak, hem de beraber yaşadığı insanlara zarar vermemek manasına geliyor.

7. Peygamberin emirlerine uymak

Ehlibeyt ve Hz. Muhammed bir bütündür. Yedinci makam olan peygamberin emirlerine uymak, aynı zamanda Hz. peygamberinde dahil olduğu Ehlibeyte bağlı olmak ve onların yolunda gitmektir.

8. Şefkatli olmak

Bütün insanların kardeş oldukları bilinciyle hareket edip, bütün insanlara, dini dili, rengi cinsiyeti ne olursa olsun kardeşçe ve dostça yaklaşmaktır sekizinci makam olan şefkatli olmak makamı.

9. Temiz olmak

Dokuzuncu makam olan temiz olmak makamı, bedensel temizlik ile beraber çevresel düzen ve temizlik ile beraber içsel arınma ve temizlenme makamıdır.

10. Yaramaz işlerden sakınmak

Toplum ve kişinin aleyhinde olan bütün olumsuz davranışlardan uzak durmayı ve buna karşın lehinde olan güzel davranışları öneriyor onuncu makam olan yaramaz işlerden sakınmak makamı.

Sonuç olarak şeriat kapısı diğer kapıların ilki olması bakımından, insanı daha çok diğer kapılara hazırlama aşamasıdır. İnsanın Dört Kapı Kırk Makam ile ulaşacağı

zirvelere hazırlama kapısıdır. Elbette her insan Dört Kapı Kırk Makamın amaçladığı o soylu hedeflere ulaşmaz. Şeriat kapısı bu manada insanın kendisine, çevresine, doğaya zarar vermemesi ve en asgari düzeyde de olsa belli bazı insani davranış ve düşünceleri almasının kapısıdır. Şeriat kapısının makamlarını her insan hiç bir gerekçenin arkasına saklanmadan yaşama uygulayabilir. Uygulamaya çalışabilir. Bu makamlarda belirtilenleri yerine getirmek toplum yaşamının sağlıklı olabilmesi için zorunluluktur.

Tarikat Kapısı ve Makamlar:

1. Tövbe etmek
2. Mürşidin öğütlerine uymak
3. Temiz giyinmek
4. İyilik yolunda savaşmak
5. Hizmet etmeyi sevmek
6. Haksızlıktan korkmak
7. Ümitsizliğe düşmemek
8. İbret almak
9. Nimet dağıtmak
10. Özünü fakir görmek

Şeriat kapısından içeri girip on makamı aşanlardan bazıları daha derin ve yorgunluklu olarak bir bütün halinde kendi varlıkları ve cümle varlıklar hakkında düşünmeye başlarlar. Düşünmek yeni arayışlara vesile olur. Var olan şeriat kapısındaki makamlar onların düşünsel sorularına cevap veremez hale gelir. Daha bir üst aşamaya ulaşmanın yollarını ararlar. İşte bu arayış onları Dört Kapı Kırk Makamın ikinci kapısı olan Tarikat kapısına götürür.

Tarikat kelimesi sözlüklerde şöyle tanımlanıyor: “*Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri.*”

“Bir din içinde tasavvufa, gizemciliğe dayanan, inançta ve kimi ilkelerde birbirinden ayrılan, Tanrıya ulaşma, yollarından her biri.”

“Tasavvufa dayalı ve kimisi eski dinlerin kalıntılarını yaşatan, kimisi de şeriatın pek sert ve bencil yargılarını yumuşatmak gerekçesiyle oluşan türlü İslam öğretilerine verilen ad.”

Tarikat ve bu kavramın fiiliyattaki yansıması sözlüklerdeki anlamından daha derin ve önemlidir. Tarikat bir anlamıyla *“Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından biridir,”* diğer yandan kurumsallaşmadır. Belli bir düzen ve hiyerarşisi olan kurumsallaşmadır.

Hemen bu konuda da kısaca belirtelim ki, Sünni anlayışın tarikat algısı ve uygulanışı ile Alevi inancındaki tarikat anlayışı ve uygulanması, şeriat ve diğer bir çok kavram ve konuda olduğu gibi bir birinde farklı hatta zıt algı ve uygulamalar içeriyor. Dolayısıyla tekrar belirtelim ki sadece Sünnilikte değil, diğer inanç ve dinlerdeki tarikat yapısı Alevilik inancıyla –kavram benzerliği dışında- bir birine zıttır. Kimse bu kavram benzerliğinden yola çıkarak burada anlatılmaya çalışanları değerlendirmesin. Dört Kapı Kırk Makam öğretisindeki kavramlar ve bu kavramların pratikleşmiş hali ile başka inanç ve grupların bu kavramlara yükledikleri anlam temelden bir birinden farklıdır. Eğer bu yeteri kadar anlaşılmazsa, Alevi inancındaki Dört Kapı Kırk Makam tam manasıyla anlaşılmaz.

Bu kısa uyarıdan sonra gelelim tarikat kapısındaki makamları biraz detaylandırmaya.

1. Tövbe etmek

Şeriat kapısının makamlarını aşan kişinin önünde yeni bir kapı ve bu kapının makamları vardır. Bu aşamaya gelmiş olan kişi artık bazı şeylerin ayırındadır. Bu bilinç ile tarikat kapısına yönelmiştir. Tarikat kapısının ilk makamı olan tövbe etmek, açılan bu kapının artık geriye, kötüye geri dönüş olmayacağını belirtiyor. Bununla beraber kişinin tövben etmiş olarak yeni bir yaşama başladığının güvencesini veriyor.

2. Mürşidin öğütlerine uymak

Yukarıda da belirttiğimiz gibi tarikat bir yoldur. Bununla beraber aynı zamanda belli bir düzeni, ilkeleri, hiyerarşik yapısı olan bir kurumdur/örgüttür. Kapının ikinci makamı olan mürşidin öğütlerine uymak bu gerçekliği bir kez daha açıkça belirtiyor. Yol alınmak isteniyorsa okul misali onun öğretmenlerine ve yoldaki işaretlere uymak şarttır.

3. Temiz giyinmek

Üçüncü makam olan temiz giyinmek makamı aynı zamanda saçını giderme makamı olarak da bilinir. Bunlarla kast edilen kadın erkek eşitliğinin benimsenmesi ve cümle kirli düşünce ve eylemlerden uzak durulmasıdır.

4. İyilik yolunda savaşmak

Dördüncü makam olan iyilik yolunda savaşmaktan kasıt nefis (kişiliğinde taşıdığı kıskançlık, kin, garez, cimrilik ve benzer olumsuzluklar) mücadelesidir. Bunun dışında bir düşman yoktur ve eğer kişi iyilik yolunda savaşıyorsa, ilk iyiliği kendi

nefsini yenerek yine kendisine vermiş/yapmış oluyor. Geçici dünya mali, mevkisi için yapılan bir savaş değildir. Buradaki savaş kişinin kendi nefsi ile yaptığı savaştır.

5. Hizmet etmeyi sevmek

Kendi toplumunun şahsında, hiç bir karşılık, çıkar ve beklenti içinde olmadan cümle insanlığa hizmet etmektir beşinci makam. Hizmet Hakk içindir. Halka/topluma yapılan hizmetin Hakka yapılmış olduğunun bilinciyle, tam bir adanmışlık ve fedakarlıkla, zerre kadar karşılık beklemeyi bile aklının en ücra köşesine taşımadan hizmet etmektir.

6. Haksızlıktan korkmak

Dört Kapı Kırk Makamla amaçlanan kişinin öz benliğine, geldiği kaynağa geri dönmesidir. Hakikatin sırrına vakıf olmasıdır. Bu soylu amaçlar için hareket edenler şüphesiz en küçük bir haksızlık karşısında bile tüyleri diken diken olmuş durumda olurlar. Bir küçük haksızlık bile onları gitmek istediği yoldan alıkoyacak bir nedendir. Bu sebepten altıncı makam bu konuya dairdir. Bu bilinçle davranan kimse, haksızlık yapmayı hayatından geri gelmeyecek şekilde çıkarmakla yükümlüdür.

7. Ümitsizliğe düşmemek

Umut, yaşamın her anında her alanında hatta son nefese kadar olmalıdır. Yedinci makam daima umutlu olmayı ve her zaman umudun korunmasını içeriyor. Şartlar ne kadar kötü ve kişinin aleyhinde olursa olsun asla umut etmektен vazgeçmemek gerekiyor.

8. İbret almak

Her zaman ve her yerde O yüce yaratıcının varlığını görerek bu varlıktan gereken dersleri almaktır. Sekizinci makam olan ibret almak makamı, her nefes alış verişin dahi sınırsız derslerle dolu olduğu gerçeğini içeriyor.

9. Nimet dağıtmak

Nimet dağıtmak, muhabbet ehli olarak gereken bilgi ve donanımına sahip bir kimse olmaktır. Bunun sonucunda sorunlara çözüm sunan, sorulara cevap verebilen ve sunduğu çözümlerle nice müşkülleri hal eden, verdiği cevaplarla nice bilgiye susamış olan dimağların susuzluğunu gidermiş olandır. Dokuzuncu makam bu anlamlara geliyor.

10. Özünü fakir görmek

Yüce yaratıcının aşkıyla var olmak, Onun aşkına ve şevkine ererek benliğini yok etmektir. Benliğini yok eden, Onun aşkına ermiş olan kişi özünü fakir görmek durumundadır. O vardır. Onun olduğu yerde ben'in bir anlam ve önemi olmaz. Onuncu makam benliğini O yüce varlıkla aşkla-şevkle hemhal etmeyi içeriyor.

Sonuç olarak, Tarikat kapısı ve bu kapının makamları insanın kendi öz iradesiyle hiç bir dış zorlama olmadan her türlü kötülüğü benliğinden kovabilmesi, elinden gelebilecek tüm iyilikleri hiç kimseden esirgemediğine yerine getirmesi ve bu noktada varlığını aşkla O yüce varlıkla buluşturarak yeniden

doğmasıdır. İnsan-ı kamil olarak, ham ervahlıktan kurtulmuş olarak doğmasıdır.

Marifet Kapısı ve Makamlar:

1. Edepli olmak
2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak
3. Perhizkârlık
4. Sabır ve kanaat
5. Utanmak
6. Cömertlik
7. İlim
8. Hoşgörü
9. Özünü bilmek
10. Ariflik (kendini bilmek)

Tarikat kapısını açıp on makamı teker teker aşarak kişi artık yeni bir aşamadadır. O artık adım adım insan-ı kamil olma yolunda geri dönülmez bir noktadadır. Elbette daha yolun sonuna gelinmiş, hedefe varılmış değildir. Ancak yolun sonuna daha çok olmasına rağmen, kişi şeriat ve tarikat kapılarında edindiği bilgi ve tecrübelerle, benimseyip içselleştirerek aştığı makamlarla yolun geri kalan kısmını gidebilecek donanıma sahiptir.

Bu donanımla tarikat kapısından çıkan kişinin çalacağı kapı marifet kapısıdır. Marifet kapısı, şeriat ve tarikat kapılarından başarıyla geçmiş olanların çalabildiği kapıdır. Şeriat ve tarikatta öğrendiklerini marifet yoluyla ortaya koyabilecek olanların girebildiği kapıdır. Bu anlamıyla marifet zaten

ustalık, hüner, uzmanlık anlamına geliyor. Demek ki marifet kapısı marifetlerin yaşama aktarıldığı, halkın hizmetine sunulduğu bir kapıdır.

Marifet kapısındaki makamların detayları

1. Edepli olmak

Marifet kapısının ilk makamı olan edepli olmak, ahlaklı olmaktır.

Edepli/ahlaklı olmak, hak yememektir. Hak yememek, haksızlığa karşı olmaktır.

Edepli olmak, yardım istenildiğinde yardım etmektir.

Edepli olmak, düşmanlığı mahkum etmek, dostluğu/kardeşliği oluşturmaktır.

Edepli olmak, kendisine yapıldığında hoş görmeyeceğini başkasına yapmamaktır.

Edepli olmak, dedikodudan, gıybetten, yalandan, ihanetten uzak durmaktır.

Edepli olmak, nefsinin silmek yerine, bilmektir. Nefsinin bilmek, bataklığa sapmadan yolunu sürmektir.

Edepli olmak, beline olduğu kadar diline, eline, işine, aşına, eşine sahip olmak, sadık kalmaktır.

2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak

Her türlü benlik duygusundan, bu duygunun getirmiş olduğu olumsuzluklardan uzak durmaktır ikinci makam. Gelmiş

olduğu boyutun gerisine düşmemek için, bu boyuttan düşürücü olan benlikten, kinden, kibirden, garezden uzak durmaktır.

3. Perhizkârlık

Üçüncü makam olan perhizkarlık makamı, yolun geri kalan kısmının sağlam yürünebilmesi için her türlü aşırılıktan kaçınmaktır.

4. Sabır ve kanaat

Yürünen yolda asla pes etmeden, gerekçelerin arkasına saklanmadan, hiç kimseyi suçlamadan, yüce yaratıcıya inanıp güvenerek yoluna aşkla, umutla, kararlılıkla devam etmektir. Dördüncü makam bunları işaret ediyor.

5. Utanmak

Uygun olmayacak her türlü davranış ve hareketlerden sakınmak, sürdürülen yolun asaletine uygun davranmamanın sıkıntısını duymaktır. Beşinci makam olan utanmak, yapılacak yanlış hareketlerden utanmamak için, önceden, davranış sergilenmeden önce, utancın ortaya çıkmamasına vurgu yapıyor

6. Cömertlik

Basta maneviyat olmak üzere maddi-manevi bilgisini, tecrübelerini, becerilerini ehli olan, layık olan kimselerden esirgememektir.

7. İlim

Şeriat kapısının ikinci makamı da ilim ile ilgilidir. Marifet kapısının yedinci makamı da aynı manadadır. Ancak buradaki ilim, şeriat kapısının ilim makamından daha yoğunluklu bir anlam ve vurgu içeriyor. Zahiri ilim ile beraber Batini ilime de vurgu içeriyor.

8. Hoşgörü

Tam bir adanmışlık, bağlılık, sadakat ile yola, yolun kurallarına bağlı olmayı içeriyor sekizinci makam. Bu noktada cümle varlığa hoşgörüyle, sevgiyle yaklaşmayı vurguluyor.

9. Özünü bilmek

Dokuzuncu makam olan özünü bilmek, insani bilmek ve insanın şahsında cümle kainatı bilmeyi içeriyor.

10. Ariflik (kendini bilmek)

Marifet kapısının onuncu makamı olan ariflik makamı, kişinin artık belli bir olgunluk evresinde olduğunun ayırdını da olmasına işaret ediyor.

Bu makama kadar olan süreçleri eksiksiz olarak yerine getirenler artık sezgi ve gönül yoluyla bazı sırlara vakıf olan kimselerdir.

Sonuç olarak, marifet kapısı, kapının son makamı olan ariflik makamına ulaşanlarla özdeşleştirilen bir makamdır. Ariflerin makamıdır. Bunun ötesi hakikattir. Buyruk'a göre, “hakikat; incidir, sözün anlamına, kendi özüne ermektir. Gerçeği

görmektir. Fazilettir, candır, kilittir, ışıktır. Kısacası cümle varlıkların (yoklukların) ayan beyan olmasıdır.” Marifet kapısından içeri girip makamları anlayarak uygulayanlar için geriye bir tek kapı kalıyor; hakikat kapısı.

Hakikat Kapısı ve Makamları:

1. Alçak gönüllü/Turab olmak
2. Kimsenin aybını görmemek
3. Yapabileceği hiç bir iyiliği esirgememek
4. Allah'ın her yarattığını sevmek
5. Tüm insanları bir görmek
6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek
7. Manayı bilmek/sırrı öğrenmek
8. Öze ermek/seyrü suluğunu tamamlamak
9. Hakkin sırrını öğrenmek/öğretmek
10. Allah'ın varlığına ulaşmak

Hakikat kapısı, cümle perdelerin kaldırıldığı, bütün sonuçların sebeplerine ulaşıldığı, hiçliğe/yokluğa ulaşılarak her dem var olmanın meydana geldiği kapıdır.

Bu kapıya ulaşmış olanlar, geldikleri öz'le, ana kaynakla buluşmuş, bir olmuşlardır.

Hakikate ulaşmış olanlar için yanlış yapmak yoktur. Onlar artık yalnızca doğruları dile getirir, yalnızca doğrularla hareket ederler. Onlar, Hallac-ı Mansur gibi Hakla Hak olmuşlardır. Hakla hak olmuş olanlar için gizli-açık yoktur. Onlar cümle varlıkların bilincinde, cümle sırlara hakim olanlardır.

Hakikat kapısındaki makamların detayları

1. Alçak gönüllü/turab olmak

Hakikat kapısının ilk makamı olan alçak gönüllü, turab olmak, toprak misali cömert olmaktır, bereketli olmaktır, kimseye kızmadan, iyi-kötü demeden herkese bağrını açmaktır. Turab kelimesi Hz. Alinin isimlerinden birisidir ve toprak zerresi anlamına geliyor.

2. Kimsenin ayıbını görmemek

İnsanın üretici ve güzel yanlarını ön plana çıkarmak, başkalarının ayıplarını aramak yerine kendi eksikliklerini gidermek ve başka insanların ayıplarını yaymak yerine, onları en uygun şekilde ve onları incitmeyecek şekilde düzeltmek. İkinci makam bunları içeriyor.

3. Yapabileceği hiç bir iyiliği esirgememek

Üçüncü makam, insanın elinden geldiğince, bilgisi ve gücü yettiğince yardım isteyenine yardımına koşmayı, desteğe ihtiyacı olana destek olmayı içeriyor.

4. Allah'ın her yarattığını sevmek

Dördüncü makam tevhid anlayışında olmayı, Allah'ın yaratmış olduğu cümle varlıkları, yaratandan ötürü yaratılan her şeyi sevmeyi içeriyor.

5. Tüm insanları bir görmek

Beşinci makamda belirtilen; dini, dili, rengi, cinsiyeti ne olursa olsun, bütün insanlara aynı nazarla bakmak, kimseyi sırf bu

özelliklerinden dolayı dışlamamak ve yine sırf bu özelliklerinden dolayı ayrıcalıklı olarak görmemektir.

6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek

Altıncı makam Vahdet-i Vücut/Vahdet-i Mevcut anlayışına vurgu yapıyor. Allah'a yakın olmak, Allah'a ulaşmak, bir olmak.

7. Manayı bilmek/sırrı öğrenmek

Yedinci makam anlamı bilmek, sırrı öğrenmek; öğrenmiş olduğu bütün bilgileri özümseyerek tefekkür etmek; sezgi yoluyla duyularla ulaşılmayacak bilgilere ulaşmak; bunun sonucunda sezgi yoluyla herkesin bilmediği gizli bilgi ve sırlara vakıf olmak.

8. Öze ermek/seyrü sülüğünü tamamlamak

Sekizinci makam olan öze ermek, seyrü sülüğünü tamamlamak dört aşamada gerçekleşiyor.

1. Seyr-i İllallâh (Tanrı'ya yolculuk):Tüm beşeri isteklerden arınarak, Allah'ın iradesine teslim olma.
2. Seyr-i Fillâh (Tanrı'da yolculuk):Tanrısal nitelikleri kazanma, Tanrı'nın iradesine göre hareket etme.
3. Seyr-i Maallâh (Tanrı ile birlikte yolculuk): Bu yolculuk, kesretten vahdete, yani halktan Hakk'a yapılan bir yolculuktur. Buna vahdet-i vücut denir ve bu makam, her şeyin Tanrısal olmasıdır.

4. Seyr-i Anillâh (Tanrı'dan yolculuk): Bu yolculuk ise, vahdetten kesrete, yani Hakk'tan halka yapılan bir yolculuktur. Burada manevi yolcu, Tanrı'dan tekrar halka dönerek, bireylere, yani topluma hizmet edecektir. Daha doğrusu, ruhlar âleminde, beşeriyet âlemine dönerek, halkı irşat edecektir.

9. Hakkın sırrını öğrenmek/öğretmek

Dokuzuncu makam sırrı öğrenmek ve öğretmektir. Bu aşamada artık Hakkın tek olduğunun ve sırlarının bilincine varılmıştır. Bu bilinç topluma taşırılmalı ve toplumun kemaleti sağlanmalıdır.

10. Allah'ın varlığına ulaşmak/münacat ve müşahede

Bir kimse, müşahede yoluyla, önce İlm'el Yakın, Ayn'el Yakın ve Hakk'el Yakın mertebelerine vakıf olur. Bunların gerçekleşmesi için:

1. “Akıl” kesin kanıt kullanarak, yani ilim yoluyla; Tanrı hakkında kesin bilgi sahibi olur ve buna “İlm'el yakın” denir.
2. Açıklama ve bilim yoluyla bilme. Allah sırlarının, Hakk yolcusu tarafından müşahede edilmesi, yani, ilham yoluyla görünmesi, “Ayn'el Yakın”dır.
3. Allah'ın ilmiyle ilimlenip, vasıflarıyla vasıflanıp, O'nun iradesiyle Allah'ı aracısız görmek, “Hakk'el Yakın”dır.

Bu sonuncusunun, yani Hakk'el yakın mertebesinin gerçekleşmesi için de en etkili araç, aşk ve cezbedir. Cezbe denen şey ise, insanın şuur ve benliğini yok edip, bir an için

Allah'la buluşmasını sağlar, insanı bir an için vuslata kavuşturur, bir an için zerreden bütüne doğru bir akış olur ki, insan bir damla iken deryaya karışır ve bu aşk deryasında yok olur. Bunun kaynağı ise, şekil ibadetlerinden ziyade, sevgi, aşk ve muhabbettir. Bu mertebeye gelen insan, Hakk'el Yakın mertebesine erişerek, kendi özünü bilmiş olur.

Sonuç olarak, bütün burada açıklamaya çalıştıklarımızın Dört Kapı Kırk Makamı tam manasıyla, bir bütün olarak yansıttığını söylemek mümkün değil. Aslında her makam başlı başına bir ders konusu olacak kadar derin ve önemlidir. Değil bir bütün olarak, tek bir makamın bile uzun zaman boyunca anlatılması ve öğrenilmesi gereken bir muhtevası vardır. Bunlara rağmen, özet olarak, temel bilgiler manasında Dört Kapı Kırk Makamı yansıtmaya çalıştık. Bu yolda gidenlere ve gidecek olanlara, şeriat gemisi ile tarikat denizine açılıp, marifet dalgıcıyla hakikat incisini bulanlara/bulacak olanlara aşk ile!

Kaynak:

Esat Korkmaz, Dört Kapı Kırk Makam

Haydar Kaya, Alevi-Bektaşî Erkanı

Derviş Tur, Erkanname

Hakkı Saygı, Allah, İnsan ve Sırları

Buyruk

Makalat